

GLASUL BISERICII

REVISTA OFICIALĂ A MITROPOLIEI MUNTENIEI ȘI DOBROGEI
ANUL LXXXVII (2018), NR. 7-12 (IULIE-DECEMBRIE)

Colegiul editorial

Președinte:

Preafericitul Părinte
† DANIEL,
*Arhiepiscopul Bucureștilor,
Mitropolitul Munteniei și Dobrogei,
Locțiitorul Tronului Cezareei Capadociei și
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române*

Vicepreședinți:

† ÎPS NIFON al Târgoviștei
† ÎPS TEODOSIE al Tomisului
† ÎPS CALINIC al Argeșului și Muscelului
† ÎPS CIPRIAN al Buzăului și Vrancei
† ÎPS CASIAN al Dunării de Jos
† PS VINCENTIU al Sloboziei și Călărașilor
† PS GALACTION al Alexandriei și Teleormanului
† PS AMBROZIE al Giurgiului
† PS VISARION al Tulcii
† PS TIMOTEI Prahoveanul, Episcop vicar al Arhiepiscopiei
Bucureștilor

Membri:

Redactori: Preot Dumitru Sorin STOIAN, Constantin Gordon

Corector: Ioan BUȘAGĂ

Tehnoredactor: Mihai MEHEDIN

© Redacția revistei mitropolitane *Glasul Bisericii*
București, Intrarea Miron Cristea, nr. 9, sector 4
Tel. 021.337.21.02

redactia@glasulbisericii.ro
www.arhiepiscopiabucurestilor.ro

ISSN: 1013-6789

Cuprins

EDITORIAL

- † DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române
Catedrala Națională, de la gând la împlinire 13

PASTORALE

- † DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române
Pastorală la Praznicul Nașterii
Mântuitorului nostru Iisus Hristos – 2018 21
- † NIFON, Arhiepiscopul Târgoviștei, Mitropolit onorific
și Exarh patriarhal
Pastorală la Praznicul Nașterii
Mântuitorului nostru Iisus Hristos – 2018 27
- † TEODOSIE, Arhiepiscopul Tomisului
Pastorală la Praznicul Nașterii
Mântuitorului nostru Iisus Hristos – 2018 35
- † CALINIC, Arhiepiscopul Argeșului și Muscelului
Pastorală la Praznicul Nașterii
Mântuitorului nostru Iisus Hristos – 2018 41
- † CIPRIAN, Arhiepiscopul Buzăului și Vrancei
Pastorală la Praznicul Nașterii
Mântuitorului nostru Iisus Hristos – 2018 47
- † CASIAN, Arhiepiscopul Dunării de Jos
Pastorală la Praznicul Nașterii
Mântuitorului nostru Iisus Hristos – 2018 55
- † VINCENȚIU, Episcopul Sloboziei și Călărașilor
Pastorală la Praznicul Nașterii
Mântuitorului nostru Iisus Hristos – 2018 63

† GALACTION, Episcopul Alexandriei și Teleormanului	
<i>Pastorală la Praznicul Nașterii</i>	
<i>Mântuitorului nostru Iisus Hristos – 2018</i>	69
† AMBROZIE, Episcopul Giurgiului	
<i>Pastorală la Praznicul Nașterii</i>	
<i>Mântuitorului nostru Iisus Hristos – 2018</i>	77
† VISARION, Episcopul Tulcii	
<i>Pastorală la Praznicul Nașterii</i>	
<i>Mântuitorului nostru Iisus Hristos – 2018</i>	87

OMILETICE

Preot Ioan I. STOICA

<i>Meditație la Parabola dregătorului bogat</i>	
<i>(Luca 18, 18–27)</i>	95

ARTICOLE ȘI STUDII

Dr. Dacian BUT-CĂPUȘAN

<i>Învățătura despre Biserică</i>	
<i>în mărturisirile de credință ortodoxă</i>	103

Dr. Marius NEDELCU

<i>Dumnezeu-Tatăl în introducerile epistolelor pauline</i>	119
--	-----

Dr. Sorin LORY BULIGA, Adina ANDRIȚOIU

<i>Istoricul Bisericii „Sfinții Apostoli Petru și Pavel”</i>	
<i>din Târgu-Jiu în contextul</i>	
<i>Ansamblului Monumental „Calea Eroilor”</i>	131

Protosinghel asist. dr. Maxim VLAD

<i>Un secol de la martiriul Țarului Nicolae al II-lea,</i>	
<i>Noul Brâncoveanu, și al familiei sale.</i>	
<i>Contraargumente și argumente în procesul canonizării</i>	147

Preot dr. Bogdan-Aurel TELEANU	
<i>Contribuția preotului Gheorghe C. Crețu de la Biserica Sfântul Pantelimon – Foișorul de Foc din București la Marea Unire a poporului român într-un stat unitar</i>	167
Dr. Silviu-Constantin NEDELICU	
<i>Marea Unire de la 1918 reflectată în presa ortodoxă. Studiu de caz: revista Biserica Ortodoxă Română (1951-1988)</i>	177
Margareta-Viorica IONESCU	
<i>Părintele profesor Dumitru Stăniloae despre ființa umană</i>	193
 2018 – ANUL COMEMORATIV AL FĂURITORILOR MARII UNIRII DIN 1918	
<i>Pastorală Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române la prima Duminică a Postului Nașterii Domnului din anul 2018, privind însemnătatea „Anului omagial al unității de credință și de neam” și a „Anului comemorativ al făuritorilor Marii Uniri din 1918 în Patriarhia Română”</i>	203
† DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române	
<i>2018 – Anul comemorativ al făuritorilor Marii Uniri din 1918</i>	211
Preot prof. dr. Ioan MOLDOVEANU	
<i>Încercări de unire națională de-a lungul timpului. Contribuția Bisericii Ortodoxe Române la acestea</i>	217
Prof. univ. dr. col. (r) Gheorghe NICOLESCU	
<i>Rolul preoților militari în războiul pentru întregirea neamului (1916-1918). Înfăințarea serviciului religios</i>	245

Marea Unire de la 1918 reflectată în presa ortodoxă. Studiu de caz: revista *Biserica Ortodoxă Română* (1951-1988)

Dr. Silviu-Constantin NEDELICU

Introducere

Contribuția Bisericii Ortodoxe Române la Marea Unire din anul 1918 este, indiscutabil, una esențială pentru făurirea statului național unitar.

Clerul, format din ierarhi și preoți, a participat activ în Primul Război Mondial, începând cu anul 1916, odată cu intrarea României în război. Aportul clerului militar s-a făcut prin participarea preoților militari pe frontul de luptă, pentru pregătirea și menținerea moralului trupelor armatelor române. Pe lângă aceștia au luat parte la război și călugării, călugărițele sau teologii ortodocși, în mod deosebit în structurile sanitare militare.

Atât în timpul războiului, cât și după încheierea conflagrației mondiale, în anul 1918, preoții și ierarhii au luptat activ pentru unirea tuturor provinciilor românești și împotriva regimului de ocupație străin.

În paginile revistelor bisericești ortodoxe din perioada anilor 1945-1989 au apărut mai multe articole și studii cu privire la implicarea ierarhilor și clericilor în Marea Unire de la 1918.

Revistele editate de Biserica Ortodoxă Română în care au apărut studii și articole având ca temă Marea Unire sunt: *Biserica Ortodoxă Română*, *Glasul Bisericii*, *Mitropolia Moldovei și Sucevei*, *Mitropolia Ardealului*, *Mitropolia Olteniei* etc.

În anul 2016, Patriarhia Română a declarat anul 2018 drept „Anul omagial al unității de credință și de neam” și „Anul comemorativ al făuritorilor Marii

Uniri din 1918”. În acest sens au apărut mai multe lucrări cu privire la Marea Unire din 1918, respectiv presa bisericească și Marea Unire, dintre care pot fi amintite următoarele:

1) Biserica Ortodoxă Română și Marea Unire, vol. I și II, București, Ed. Basilica, 2018;

2) Constantin Claudiu COTAN, Biserica Ortodoxă Română în timpul Primului Război Mondial, București, Ed. Universitară, 2015;

3) Tincuța OJOG, Marea Unire din 1918 reflectată în periodicele existente în Biblioteca Sfântului Sinod și Biblioteca Centrală Universitară „Carol I” din București. Bibliografie specială: 1917-2016, București, Ed. Basilica, 2018.

În această ceastă ultimă lucrare amintită, publicată de către Tincuța Ojog, de la Biblioteca Centrală Universitară „Carol I” din București, au fost consemnate, pentru perioada anilor 1945-1989, 241 de articole/studii din 27 de reviste cercetate¹.

Între revistele cercetate pot fi amintite: *Duh și Adevăr* (Timișoara); *Renașterea* (Cluj); *Telegraful Român* (Sibiu); *Mitropolia Banatului* (Timișoara); *Mitropolia Olteniei* (Craiova); *Biserica Ortodoxă Română* (București); *Mitropolia Ardealului* (Sibiu); *Mitropolia Moldovei și Sucevei* (Iași); *Studii Teologice* (București); *Vestitorul* (Paris, Franța); *Păstorul cel bun* (Argeș); *Romanian Orthodox Church News* (București); *Calendarul Ortodox Credința* (Detroit, USA); *Mărturie Ortodoxă* (Olanda); *Glasul Bisericii* (București) ș.a.

Trebuie precizat faptul că pentru anii 1947, 1949-1965, 1967, 1969 și 1974 nu a fost identificat nici un articol².

Din motive lesne de înțeles, nu au apărut, în perioada 1945-1965, prea multe articole și studii scrise de teologi sau laici cu privire la Marea Unire de la 1918. În concepția celor care făcuseră și trăiseră Unirea de la 1918, aceasta nu se putea concepe fără teritoriile ocupate ale României Mari (nordul Bucovinei, Moldova ș.a.) de către Uniunea Sovietică.

În acest caz, rolul cenzurii comuniste a fost unul hotărâtor, deoarece acest subiect a fost cu desăvârșire interzis pentru a fi analizat și dezbătut în paginile revistelor bisericești de după al Doilea Război Mondial. Direcția Generală pentru Presă și Tipărituri avea la index anumiți oameni politici care făcuseră Marea Unire și care se regăseau pe o listă alfabetică, împreună cu toate lucrările lor³.

¹ Tincuța OJOG, *Marea Unire din 1918 reflectată în periodicele bisericești existente în Biblioteca Sfântului Sinod și Biblioteca Centrală Universitară „Carol I” din București. Bibliografie specială: 1917-2016*, București, Ed. Basilica, 2018, pp. 63-99.

² T. OJOG, *Marea Unire din 1918...*, pp. 64, 69-70.

³ Arhivele Naționale Istorice Centrale (ANIC), fond Comitetul pentru Presă și Tipărituri, dosarul nr. 1/1949, f. 3-71.

Epurarea și arestarea intelectualilor români care au „populat” închisorile comuniste a inclus și scrierile acestora din biblioteci, librării, anticariate etc.

Astfel, sintagma „Marea Unire de la 1918” a fost un subiect dificil de abordat, mai ales în perioada comunismului de tip stalinist. După anul 1965, lucrurile s-au mai relaxat și au apărut tot felul de articole și studii pe această temă, însă erau îmbibate cu un puternic iz propagandistic de tip comunist.

Cititorii care nu s-au lăsat afectați de aceste imixtiuni politice ale dublei cenzuri comuniste de care „beneficiau” (sic!) revistele ortodoxe, atât din partea Ministerului/Departamentului Cultelor, cât și din partea Direcției Generale pentru Presă și Tipărituri/Comitetul pentru Presă și Tipărituri, au putut observa printre rânduri ideea centrală a textului.

Presa bisericească ortodoxă – în speță revistele centrale (*Biserica Ortodoxă Română*, *Studii Teologice*, *Orthodoxia* și *Glasul Bisericii*) – conține astfel de texte, unde se vede o preocupare a clericilor, teologilor și laicilor pentru acest subiect.

Mențiunile cele mai des întâlnite cu privire la Marea Unire de la 1918 se regăsesc în articolele și studiile publicate de către diferiți clerici (ierarhi, preoți, călugări etc.) și teologi cu privire la momentul reîntregirii Bisericii Ortodoxe Române, care a avut loc în anul 1948, în vremea Patriarhului Justinian Marina (1948-1977).

Dintre clericii care s-au ocupat să scrie texte despre acest subiect se numără următorii: 1) Pr. Dumitru Stăniloae; 2) Arhim. Meletie Nicuță; 3) Pr. Milan Șesan; 4) Pr. Nicolae Șerbănescu; 5) Pr. Mircea Păcurariu; 6) Pr. Ștefan Alexe; 7) Pr. Alexandru M. Ioniță; 8) Pr. Scarlat Porcescu ș. a. Dintre ierarhii ortodocși români care au semnat texte în paginile revistelor bisericești, cu privire la Marea Unire, pot fi amintiți: 1) Eftimie Luca, Episcopul Romanului și Hușilor; 2) Teoctist, Arhiepiscop al Iașilor și Mitropolit al Moldovei și Sucevei; 3) Nifon Ploieșteanul, Episcop vicar patriarhal; 4) Nicolae, Mitropolitul Ardealului; 5) Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului; 6) Nestor Vornicescu, Mitropolitul Olteniei ș. a.

În afară de aceștia, au existat articole apărute sub semnătura *Redacției*, în reviste ortodoxe precum *Biserica Ortodoxă Română*, *Mitropolia Ardealului*, *Mitropolia Moldovei și Sucevei*.

Întrucât au fost publicate peste 250 de articole și studii cu privire la Marea Unire de la 1918 în periodicele bisericești, m-am rezumat doar la câteva ce au fost publicate în revista *Biserica Ortodoxă Română*, între anii 1951-1988⁴.

⁴ Trebuie precizat faptul că acest text nu are pretenția și nici nu-și propune a fi unul exhaustiv, urmând a reveni în viitor cu o versiune extinsă a acestui material.

O analiză a unor texte publicate în revista *Biserica Ortodoxă Română*

În revista *Biserica Ortodoxă Română* au fost publicate mai multe texte având ca subiect evenimentul de la 1 Decembrie 1918 de la Alba Iulia, dar și cu ocazia Reîntregirii Bisericii Ortodoxe Române - unde apar pasaje cu privire la Marea Unire de la 1918; m-am oprit însă doar la 12 dintre ele, și anume:

1. Nicolae MLADIN, „Reîntregirea Ortodoxiei Românești”, *Biserica Ortodoxă Română*, LXIX (1951), 3-6, pp. 225-234;
2. Șt. LUPȘA, „Încercări de reîntregire a Bisericii Române după 1700”, *Biserica Ortodoxă Română*, LXXV (1957), 10, pp. 1036-1042;
3. Nicolae MLADIN, „După 15 ani de la reîntregirea Bisericii Ortodoxe din Transilvania”, *Biserica Ortodoxă Română*, LXXXI (1963), 9-10, pp. 821-827;
4. [REDAȚIA], „Două decenii de unitate bisericească (1948-1968). Festivitățile aniversare de la Alba Iulia”, *Biserica Ortodoxă Română*, LXXXVI (1968), 9-10, pp. 1001-1031;
5. Mircea PĂCURARIU, „Încercări și reveniri de preoți și parohii unite în sânul Bisericii strămoșești până în anul 1948”, *Biserica Ortodoxă Română*, LXXXVI (1968), 9-10, pp. 1095-1112;
6. [REDAȚIA], „O țară, un popor, o istorie! La o jumătate de veac de la înfăptuirea unității de stat a poporului român”, *Biserica Ortodoxă Română*, LXXXVI (1968), 11-12, pp. 1233-1246;
7. „Cincizeci de ani de la unirea Transilvaniei cu România. Contribuția clerului român la luptele poporului român pentru libertate națională și unitate”, *Biserica Ortodoxă Română*, LXXXVI (1968), 11-12, pp. 1328-1342;
8. [Redacția], „Aniversarea unui eveniment epocal: 1 Decembrie 1918”, *Biserica Ortodoxă Română*, XC (1972), 11-12, pp. 1199-1200;
9. † NESTOR, Arhiepiscop al Craiovei și Mitropolit al Olteniei, „Unitatea națională românească și Biserica străbună”, *Biserica Ortodoxă Română*, CVI (1988), 5-6, pp. 3-7;
10. † NIFON PLOIEȘTEANUL, Episcop vicar patriarhal, „Aniversarea a 70 de ani de la Unirea Transilvaniei cu patria-mamă. Contribuția Bisericii Ortodoxe Române la realizarea Marii Uniri”, *Biserica Ortodoxă Română*, CVI (1988), 11-12, pp. 6-12;
11. Alexandru M. IONIȚĂ, „Marea Unire de la 1 Decembrie 1918. 70 de ani de la făurirea statului național unitar”, *Biserica Ortodoxă Română*, CVI (1988), 11-12, pp. 124-137;
12. Ioan LEB, „O relatare mai puțin cunoscută despre Marea Adunare Națională de la Alba Iulia. 1 Decembrie 1918”, *Biserica Ortodoxă Română*, CVI (1988), 11-12, pp. 138-142.

Primul articol, apărut sub semnătura Ieromonahului Nicolae Mladin⁵, tratează problema reîntregirii Bisericii Ortodoxe Române, eveniment care a avut loc în anul 1948, în timpul Patriarhului Justinian Marina (1948-1977). Aici afirmă că,

„cu toată năzuința populară după unitate, manifestată nu numai prin păstrarea și apărarea tradiției ortodoxe, ci și în acțiuni care pretindeau refacerea unității bisericești, ca în 1848 și în 1918, desbinarea religioasă n'a putut fi înlăturată până în 1948”⁶.

El continuă, zicând că,

„după 1918, cu toată situația privilegiată de care se bucura Vaticanul la noi, Biserica Ortodoxă Română – și în cadrul ei Biserica Ardeleană – a avut o perioadă de înflorire a forțelor sale creatoare, fiind o Biserică în permanent progres”⁷.

Autorul, făcând trimitere la Marea Unire de la 1918, afirmă că adevărata unire bisericească nu s-a putut face cu biserica din Ardeal decât abia în anul 1948, prin revenirea la Ortodoxie a fraților greco-catolici.

Al doilea articol, semnat de preotul profesor Ștefan Lupșa, tratează problema încercărilor de reîntregire a Bisericii Ortodoxe Române după anul 1700, după cum este sugerat și în titlu, amintind mai multe momente din istoria națională.

Astfel, pornind de la premisa că „«Unirea» de la 1700 a spart această unitate”⁸ a Ortodoxiei românești, autorul afirmă că „toată Biserica română din Ardeal și Ungaria a rămas răznită [despărțită/separată, subl. ns] de cea din Principate până la 1918”⁹.

Prezentând cronologic evenimentele istorice care au urmat anului 1700, ajunge la Marea Unire unde afirmă că

„în 1918, rămânând vacante ambele mitropolii ardelenne chiar când cădeau Habsburgii, multă lume și-a făcut iluzia că adunarea națională din Alba-Iulia, de la 1 decembrie 1918, va realiza întregirea bisericească, ce se va face în chip analog prin alegerea unui singur mitropolit, așa cum s-a procedat cu unirea Principatelor în 1859”¹⁰.

⁵ Este vorba despre viitorul mitropolit al Ardealului, care a păstorit între anii 1967-1981.

⁶ Nicolae MLADIN, „Reîntregirea Ortodoxiei Românești”, *Biserica Ortodoxă Română*, LXIX (1951), 3-6, p. 228.

⁷ N. MLADIN, „Reîntregirea Ortodoxiei Românești”, p. 228.

⁸ Șt. LUPȘA, „Încercări de reîntregire a Bisericii Române după 1700”, *Biserica Ortodoxă Română*, LXXV (1957), 10, p. 1036.

⁹ Șt. LUPȘA, „Încercări de reîntregire a Bisericii Române după 1700”, p. 1036.

¹⁰ Șt. LUPȘA, „Încercări de reîntregire a Bisericii Române după 1700”, p. 1041.

Un an mai târziu, în mai 1919, a mai existat o astfel de tentativă, când „ortodocșii Lupșa și Ghibu și unitul Bănuț i-au propus lui Vasile Suciu, ales, dar încă nehirotonit mitropolit de Blaj, să-l facă mitropolit și la Sibiu, în schimbul lepădării celor patru puncte. Suciu le-a răspuns că leapădă trei puncte, pe papa nu”¹¹.

Astfel, Marea Unire de la 1918 era văzută de cei care au trăit acel moment istoric drept un prilej potrivit pentru a se realiza unirea dintre ortodocși și frații greco-catolici. Unitatea de neam și de limbă exista, însă doar cea religioasă trebuia refăcută - lucru care s-a întâmplat în anul 1948, după cum mărturisește autorul¹².

În articolul semnat de Nicolae Mladin, devenit între timp arhimandrit și profesor doctor la Institutul Teologic de grad Universitar din Sibiu, evocând Reîntregirea Bisericii Ortodoxe Române la trecerea a 15 ani de la acel eveniment, el afirmă următoarele:

„mișcarea reîntregirii bisericești s-a declanșat în 1948 cu atâta putere, pentru că ea era dorul de peste două secole a clerului și credincioșilor, care și-au manifestat voința lor în fiecare zi prin înfrățirea din parohii, și la momente mai însemnate din viața poporului român (ca în 1848, 1918 etc.)”¹³.

Un text interesant, însă nesemnat, deși considerăm că aparține *Redacției*, se intitulează: „Două decenii de unitate bisericească (1948-1968). Festivitățile aniversare de la Alba Iulia”, unde este tratat același subiect ca și în articolul precedent, și anume: reîntregirea Bisericii Ortodoxe Române de la 1948.

Vorbindu-se despre buna conviețuire dintre greco-catolici și ortodocși, se spune că

„forța unității poporului român s-a manifestat nu numai în refuzul oricărei dezbinări în esența credinței și a cultului, ci și în pornirea neconținută a românilor din ambele strane de a înlătura chiar și despărțirea bisericească-administrativă impusă de răuvoitorii lor stăpânitori. Preoții greco-catolici, spre lauda lor, slujeau adeseori împreună cu preoții ortodocși, se suplineau unii pe alții când lipseau din parohie, pentru că așa voia poporul, și ei simțeau ca poporul”¹⁴.

Este amintită apoi Marea Unire de la 1918:

„cât timp însă poporul român din Transilvania se afla sub o stăpânire politică străină, el a fost împiedicat să înfăptuiască această arzătoare dorință a sa. Și statul

¹¹ Șt. LUPȘA, „Încercări de reîntregire a Bisericii Române după 1700”, p. 1041.

¹² Șt. LUPȘA, „Încercări de reîntregire a Bisericii Române după 1700”, p. 1042.

¹³ N. MLADIN, „După 15 ani de la reîntregirea Bisericii Ortodoxe din Transilvania”, *Biserica Ortodoxă Română*, LXXXI (1963), 9-10, p. 823.

¹⁴ [REDACȚIA], „Două decenii de unitate bisericească (1948-1968). Festivitățile aniversare de la Alba Iulia”, *Biserica Ortodoxă Română*, LXXXVI (1968), 9-10, p. 1018.

român unitar, care a adunat la 1918 pe toți românii în sânul său, n-a putut crea nici el condițiile de liberate deplină, pentru ca poporul român să-și poată împlini visul reîntregirii lui religioase”¹⁵.

Nu lipsește nici propaganda cu iz comunist, deoarece se afirmă în continuare că: „îndată ce însă aceste piedici au dispărut, după 1944, și însuși Concordatul [de la Viena, subl. ns.] a fost desființat, poporul român a purces la desăvârșirea unității sale și pe plan bisericesc”¹⁶.

Cu alte cuvinte, reiese de-aici faptul că, în 1918, a fost făcută doar unirea teritorială, iar după anul 1944, doar cu sprijinul guvernului comunist, s-a făcut și unirea bisericească dintre greco-catolici și ortodocși.

Un alt text care-l are ca autor pe Părintele Profesor Mircea Păcurariu de la Sibiu, intitulat: „Încercări și reveniri de preoți și parohii unite în sânul Bisericii strămoșești până în anul 1948”, tratează problema revenirii la Biserica Ortodoxă Română a unor preoți greco-catolici înainte de anul 1948.

De reținut este următorul episod, pe care-l menționează cu privire la Vasile Suci, Mitropolitul Blajului, în contextul Marii Uniri:

„un moment deosebit de prielnic pentru refacerea unității bisericești a avut loc îndată după unificarea politică a țării, în 1918. I s-a propus atunci lui Vasile Suci, ales mitropolit al Blajului, dar neîntărit încă de papa, să refacă unitatea bisericească și să devină mitropolit al tuturor românilor”¹⁷.

Nici din acest text nu lipsesc ideile cu iz ideologic comunist, care au fost impuse, probabil de cenzură, pentru ca textul să poată primi aprobare de publicare în revistă:

„Încununarea atâtor strădanii de refacere a unității Bisericii românești din Transilvania a avut loc abia în octombrie 1948, când au fost create condiții prielnice pentru realizarea acestei mari idei, datorită regimului democrat-popular instaurat în țara noastră la 23 August 1944”¹⁸.

Cu alte cuvinte, autorul admite faptul că unitatea națională înfăptuită la 1918 prin unirea Transilvaniei cu Moldova și Țara Românească nu a fost deplin făcută fără cea bisericească, care a fost realizată abia în 1948, cu ajutorul guvernului de democrație populară, prin trecerea greco-catolicilor la Biserica Ortodoxă Română.

¹⁵ [REDAȚIA], „Două decenii de unitate bisericească (1948-1968)...”, p. 1018.

¹⁶ [REDAȚIA], „Două decenii de unitate bisericească (1948-1968)...”, p. 1018.

¹⁷ Mircea PĂCURARIU, „Încercări și reveniri de preoți și parohii unite în sânul Bisericii strămoșești până în anul 1948”, *Biserica Ortodoxă Română*, LXXXVI (1968), 9-10, p. 1106.

¹⁸ M. PĂCURARIU, „Încercări și reveniri de preoți...”, p. 1112.

***

În continuare, am identificat un articol care se referă în mod direct la Marea Unire de la 1918, fără a fi semnat de vreun autor anume. Fiind însă primul text din numărul revistei și având forma unui editorial, considerăm că aparține *Redacției*.

Este vorba despre textul intitulat: „O țară, un popor, o istorie! La o jumătate de veac de la înfăptuirea unității de stat a poporului român”, unde sunt amintite momente importante precursore ale Marii Uniri de la Alba Iulia, precum Mica Unire, când „vechea Țară Românească și cu Moldova, care se uniseră în 1859, formând o singură țară: România”¹⁹, sau „anul 1601, sub domnia lui Mihai Viteazul”²⁰.

Sunt aduse eternele argumente ale continuității teritoriale pe aceste meleaguri, ca urmași ai dacilor²¹, limba română - prin rugăciunile păstrate, ce conțin în proporție de „99 la sută cuvinte de origine latină”²², columna lui Traian și retragerea aureliană între anii 271-275²³ ș.a.

Tot sub umbra ideologiei comuniste este prezentat și actul Unirii:

„Departate de a fi un miracol și cu atât mai puțin rezultatul jocului unor forțe oarbe sau al aranjamentelor diplomatice, actul unirii Transilvaniei cu România, din 1918, apare ca o încoronare a luptei întregului nostru popor pentru refacerea unității sale de stat, sfârșită de vitregia vremurilor, dar păstrată și înnoită mereu în conștiința sa de sine, în care țara lui s-a oglindit mereu ca o unitate a cărei trăinicie a fost și s-a dovedit de nebiruit”²⁴.

În continuare, este argumentată în acest sens ideea unei biserici naționale care a fost alături de popor și de fiii săi în orice moment al istoriei:

„Biserica Ortodoxă Română a fost una din pârgăniile de rezistență ale poporului nostru în vremurile de restriște din veacurile întunecate ale migrației popoarelor și în epocile de asuprire din partea altor neamuri. [...] În nici o vreme și în nici o luptă a poporului român Biserica Ortodoxă Română nu a fost absentă, ci a stat alături de fiii săi credincioși, ale căror suflete le-a străjuit mereu, din epoca zămislirii neamului nostru până azi. [...] Cu acest profil și cu această vrednicie s-a înfățișat Biserica străbună și și-a spus cuvântul la Alba Iulia în 1918”²⁵.

¹⁹ [REDACȚIA], „O țară, un popor, o istorie! La o jumătate de veac de la înfăptuirea unității de stat a poporului român”, *Biserica Ortodoxă Română*, LXXXVI (1968), 11-12, p. 1234.

²⁰ [REDACȚIA], „O țară, un popor, o istorie!...”, p. 1234.

²¹ [REDACȚIA], „O țară, un popor, o istorie!...”, p. 1241.

²² [REDACȚIA], „O țară, un popor, o istorie!...”, p. 1242.

²³ [REDACȚIA], „O țară, un popor, o istorie!...”, p. 1242.

²⁴ [REDACȚIA], „O țară, un popor, o istorie!...”, p. 1244.

²⁵ [REDACȚIA], „O țară, un popor, o istorie!...”, p. 1244.

Se revine apoi la propaganda comunistă și la „fidelitatea” (sic!) susținută față de guvernul comunist, frază inserată, probabil, la sugestia cenzurii:

„Păstrătoare fidelă a bunelor sale rânduieli tradiționale, de sprijinitoare activă a luptei poporului nostru, ea s-a găsit și de atunci încoace, inclusiv la răscrucea de la 23 August 1944, și se găsește și astăzi alături de poporul român, în lupta lui de făurire a unei vieți noi”²⁶.

Cu alte cuvinte, autorul articolului vreau să transmită atât cititorilor, cât și cenzorilor comuniști - care lecturau textele și transmiteau, la rândul lor, mai departe mesajul către Secretarul General al Departamentului Cultelor -, că Biserica a fost alături de popor, indiferent de regimul politic, atât la Marea Unire din 1918, cât și începând cu 23 August 1944, când a început să se instaureze comunismul în țara noastră.

În ultima parte a textului, intitulată „Părtași la noua zidire”, se afirmă că:

„În lumina considerațiilor prilejuite de situarea problemei Unirii din 1918 în ansamblul realităților și condițiilor care au determinat întreaga devenire istorică a poporului român, sîntem îndreptățiți să spunem că niciodată nu s-a manifestat mai deplin conștiința de sine a poporului nostru ca în anii luptelor lui pentru deplina eliberare națională și socială, care au urmat după cel de al doilea război mondial”²⁷. Articolul continuă în același fel, până la final, când se spune că toate transformările ulterioare – datorate regimului comunist instalat la noi în țară în mod oficial după abolirea monarhiei, în 30 decembrie 1947 – „au făcut să devină realități visurile și dezideratele ctitorilor mării Uniri de la 1 decembrie 1918 și să capete și un mai viu impuls după 1944 (sic!)”²⁸.

***

Un studiu ce reprezintă contribuția mai multor autori, între care îi amintim pe Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Pr. Prof. Ion Ionescu, Asist. Mircea Păcurariu, Pr. Ilie Georgescu, Prof. Alexandru Elian, Diac. Prof. Emilian Vasilescu, Pr. Prof. Al. I. Ciurea, Pr. Prof. Mircea Chialda, Pr. Scarlat Porcescu, Pr. Prof. Ioan Rămureanu și Arhim. Nestor Vornicescu²⁹, aduce în discuție contribuția pe care a avut-o clerul român la unirea Transilvaniei cu România.

În partea a doua a studiului, intitulată „Unirea Transilvaniei cu România”, subiectul Marii Uniri este tratat tot din perspectivă ideologică. Astfel, autorul sau autorii, afirmă că

²⁶ [REDAȚIA], „O țară, un popor, o istorie!...”, p. 1244.

²⁷ [REDAȚIA], „O țară, un popor, o istorie!...”, p. 1245.

²⁸ [REDAȚIA], „O țară, un popor, o istorie!...”, p. 1245.

²⁹ *** „Cincizeci de ani de la unirea Transilvaniei cu România. Contribuția clerului român la luptele poporului român pentru libertate națională și unitate”, *Biserica Ortodoxă Română*, LXXXVI (1968), 11-12, p. 1328.

„unirea Transilvaniei cu România nu s-a înfăptuit însă prin stipularea tratatului de pace la încheierea războiului din 1916-1918, ci ea a fost înfăptuită practic sub presiunea maselor, în împrejurările speciale ce au avut loc începând din vara anului 1917 și în tot cursul anului 1918 în Europa de Răsărit și Europa Centrală”³⁰.

Mai departe, în sprijinul celor afirmate, se spune că:

„începând din vara anului 1917 și în tot cursul anului 1918, au avut loc demonstrații și greve muncitorești în Timișoara, Reșița, Arad, Oradea, Valea Jiului, Munții Apuseni, Cluj, Brașov ș.a. Iar țărănimea din Transilvania de toate naționalitățile cerea pământ, pace și drepturi democratice. Crîncen exploatată în timpul războiului, țărănimea română din Transilvania vedea în unirea Transilvaniei cu România singura cale de ieșire din situația critică în care se afla. Ideea unirii cuprinsese masele țărănești, care cereau reforma agrară în unirea cu țara.”³¹

În continuare este dezvoltată ideea conform căreia la baza unirii Transilvaniei cu România au stat masele populare (sic!), formate din „muncitori, țărani, intelectuali”³², dar „a căror bază socială principală era țărănimea”³³.

Propaganda comunistă continuă: „în acest fel, atitudinea revoluționară a maselor populare a imprimat orientarea burghezo-democratică pe care a manifestat-o Marea Adunare Națională de la Alba Iulia”³⁴.

Astfel, „rezoluția de la Alba Iulia reprezenta triumful principiului autodeterminării naționale, înfăptuit prin factori interni: lupta maselor populare din Transilvania și sprijinul moral al maselor de muncitori, țărani și intelectuali din România”³⁵.

Din material nu lipsește cuvântarea de la Alba Iulia din 1967 a lui „Nicolae Ceaușescu, Secretarul General al Partidului Comunist Român și Președintele Consiliului de Stat”³⁶, fiind amintit și „actul revoluționar de la 23 August 1944”³⁷, care a reușit să pună bazele „unei noi etape în viața societății românești [...]”³⁸, rezultatul acestui lucru fiind faptul că, „în acest din urmă sfert de veac, sub o conducere înțeleaptă și dăruită intereselor întregului popor, românii muncesc umăr lângă umăr, pentru clădirea unei țări minunate”³⁹.

30 *** „Cincizeci de ani de la unirea Transilvaniei cu România...” p. 1335.

31 *** „Cincizeci de ani de la unirea Transilvaniei cu România...” p. 1335.

32 *** „Cincizeci de ani de la unirea Transilvaniei cu România...” p. 1336.

33 *** „Cincizeci de ani de la unirea Transilvaniei cu România...” p. 1336.

34 *** „Cincizeci de ani de la unirea Transilvaniei cu România...” p. 1336.

35 *** „Cincizeci de ani de la unirea Transilvaniei cu România...” p. 1337.

36 *** „Cincizeci de ani de la unirea Transilvaniei cu România...” p. 1337.

37 *** „Cincizeci de ani de la unirea Transilvaniei cu România...” p. 1340.

38 *** „Cincizeci de ani de la unirea Transilvaniei cu România...” p. 1340.

39 *** „Cincizeci de ani de la unirea Transilvaniei cu România...” p. 1340.

Din cele 16 pagini ale studiului, se vorbește doar în 7 pagini⁴⁰ despre contribuția clericilor români „la luptele poporului român pentru libertate națională și unitate”⁴¹.

***

Un articol de doar două pagini, sugestiv intitulat: „Aniversarea unui eveniment epocal: 1 Decembrie 1918”, prezintă pe scurt Marea Unire de la Alba Iulia⁴². Deși articolul nu este semnat, considerăm că el aparține *Redacției*.

Este amintită „înfăptuirea temporară, de către Mihai Viteazul, a unirii Munteniei, Moldovei și Transilvaniei”⁴³, Mica unire din 1859⁴⁴, Războiul de independență din 1877⁴⁵ și, bineînțeles, Marea Unire - care nu ar fi fost posibilă (sic!) după terminarea Primului Război Mondial decât „în condițiile drepturilor de egalitate și autodeterminare a popoarelor, proclamate prin victoria Marii revoluții Socialiste din Octombrie [1917, n. ns.]”⁴⁶.

Se continuă cu același limbaj de lemn, specific ideologiei comuniste, când se afirmă că „Marea Adunare de la Alba Iulia a avut un puternic caracter de masă [...]; în afara celor 1228 delegați, la această adunare au luat parte peste 100.000 oameni”⁴⁷.

După ce este citat și „Dl. Nicolae Ceaușescu”⁴⁸, se spune că:

„la împlinirea a 54 de ani de existență ca stat național unitar, România se înfățișează lumii ca o țară socialistă aflată în plină operă de construcție, pornită cu hotărâre pe drumul unei multilaterale dezvoltări”⁴⁹. Articolul se încheie cu afirmația: „astfel, cinstind memoria tuturor celor care s-au luptat și s-au jertfit pentru idealul unității naționale, ziua de 1 decembrie este sărbătorită de întregul popor român”⁵⁰.

***

Un text semnat de către Nestor, Arhiepiscopul Craiovei și Mitropolitul al Olteniei, care se numește „Unitatea națională românească și Biserica străbună”,

⁴⁰ *** „Cincizeci de ani de la unirea Transilvaniei cu România...” pp. 1331-1335, 1337-1338.

⁴¹ *** „Cincizeci de ani de la unirea Transilvaniei cu România...” p. 1328.

⁴² [Redacția], „Aniversarea unui eveniment epocal: 1 Decembrie 1918”, *Biserica Ortodoxă Română*, XC (1972), 11-12, pp. 1199-1200.

⁴³ [Redacția], „Aniversarea unui eveniment epocal...” p. 1199.

⁴⁴ [Redacția], „Aniversarea unui eveniment epocal...” p. 1200.

⁴⁵ [Redacția], „Aniversarea unui eveniment epocal...” p. 1200.

⁴⁶ [Redacția], „Aniversarea unui eveniment epocal...” p. 1200.

⁴⁷ [Redacția], „Aniversarea unui eveniment epocal...” p. 1200.

⁴⁸ [Redacția], „Aniversarea unui eveniment epocal...” p. 1200. De remarcat este faptul că este utilizată sintagma prescurtată *Domnul*, în loc de *Tovarășul*, așa cum ne-am fi așteptat datorită uzanței epocii respective.

⁴⁹ [Redacția], „Aniversarea unui eveniment epocal...” p. 1200.

⁵⁰ [Redacția], „Aniversarea unui eveniment epocal...” p. 1200.

amintește și de Marea Unire de la 1918, precum și de contribuția Bisericii Ortodoxe Române⁵¹.

Acesta afirmă că „unirea deplină a națiunii române s-a săvârșit în anul de providențială răscruce, 1918”⁵². Astfel, conchide spunând că:

„la sfârșitul anului 1919, ierarhii timpului, convocați în ședința Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române hotărâau: «după cum s-au alipit de bunăvoie și pentru veșnicie Țările surori, tot astfel, această unire a națiunii române să se extindă și asupra sfintei noastre Biserici strămoșești»”⁵³.

Nu lipsesc nici elementele specifice ideologiei comuniste, prezente mai accentuat în finalul textului:

„în condițiile contemporane, Biserica Ortodoxă Română este o slujitoare statornică a operei de construire a vieții noi în Patria noastră, prin împletirea organică, armonioasă a vrierilor și idealurilor ei cu cele ale poporului [...], pentru apărarea vieții și triumful păcii în întreaga lume”⁵⁴.

***

Un text semnat de un alt ierarh al Bisericii Ortodoxe Române, Episcopul Nifon Ploieșteanul – vicar patriarhal, prezintă în cele 7 pagini ale textului său aniversarea celor 70 de ani de la Marea Unire de la 1918⁵⁵.

Deși scris într-o manieră schematică, autorul reușește să surprindă și să transmită mesajul său, și anume: care a fost contribuția Bisericii Ortodoxe Române la realizarea Marii Uniri.

Astfel, după ce amintește momentele cheie ce au stat la baza Marii Uniri de la Alba Iulia, Mica unire din 1859⁵⁶, Războiul de Independență din 1877-1878⁵⁷, vorbește despre rolul clerului român și a revistelor bisericești⁵⁸.

Sunt amintiți clerici și ierarhi, precum preotul Vasile Lucaci, preotul Ioan Lupaș, episcopul Roman Ciorogariu, preotul Constantin Nazarie, Arhimandritul Teoctist Stropanul, mitropolitul Nicolae Bălan ș. a.⁵⁹

⁵¹ † NESTOR, Arhiepiscop al Craiovei și Mitropolit al Olteniei, „Unitatea națională românească și Biserica străbună”, *Biserica Ortodoxă Română*, CVI (1988), 5-6, pp. 3-7.

⁵² † NESTOR, „Unitatea națională românească...”, p. 4.

⁵³ † NESTOR, „Unitatea națională românească...”, p. 6.

⁵⁴ † NESTOR, „Unitatea națională românească...”, p. 7.

⁵⁵ † NIFON PLOIEȘTEANUL, Episcop vicar patriarhal, „Aniversarea a 70 de ani de la Unirea Transilvaniei cu patria-mamă. Contribuția Bisericii Ortodoxe Române la realizarea Marii Uniri”, *Biserica Ortodoxă Română*, CVI (1988), 11-12, pp. 6-12.

⁵⁶ † NIFON PLOIEȘTEANUL, „Aniversarea a 70 de ani...”, p. 8.

⁵⁷ † NIFON PLOIEȘTEANUL, „Aniversarea a 70 de ani...”, p. 8.

⁵⁸ † NIFON PLOIEȘTEANUL, „Aniversarea a 70 de ani...”, pp. 9-10. Aici este precizat rolul avut de cei care au publicat texte în *Telegraful Român*.

⁵⁹ † NIFON PLOIEȘTEANUL, „Aniversarea a 70 de ani...”, pp. 10-12.

Lucrul care ne surprinde în mod plăcut este faptul că lipsesc, aproape cu desăvârșire, expresiile de sorginte comunistă, prezente în majoritatea articolelor și studiilor la început și la sfârșit. Poate fi acesta un semn că se apropia eliberarea de sub jugul comunist, prin revoluția din decembrie 1989? Nu știm, însă rămâne un puternic semn de întrebare asupra vigilenței cenzurii comuniste asupra revistei *Biserica Ortodoxă Română* din anul 1988.

***

Un text interesant ce-i aparține preotului profesor Alexandru M. Ioniță se intitulează „Marea Unire de la 1 Decembrie 1918. 70 de ani de la făurirea statului național unitar”⁶⁰.

Deși începe cu o propoziție specifică limbajului de lemn comunist, de unde nu lipsesc „dragostea de glie, setea de dreptate și libertate și vocația de pace”⁶¹, textul are meritele sale, fiind vizibil faptul că stilul îi aparține unui istoric.

Sunt citați istoricii Nicolae Iorga și Nicolae Bălcescu⁶², atunci când se vorbește despre Mihai Viteazul și unirea sa din 1600⁶³, care este amintit într-o poezie închinată momentului Marii Uniri de la Alba Iulia⁶⁴.

Este menționat și rolul pe care l-a avut episcopul Miron Cristea al Caransebeșului, viitorul patriarh al Bisericii Ortodoxe Române⁶⁵, și episcopului Ioan Papp al Aradului, locțiitorul Mitropolitului Transilvaniei⁶⁶.

El afirmă apoi că:

„proclamarea solemnă a unirii, la 1 decembrie 1918, a fost privită de Biserica Ortodoxă Română drept «ziua învierii» obștii românești în România Mare. Făurirea statului național unitar român a avut o răsfrângere firească și pe plan spiritual bisericesc, ea impunând uniformizarea și organizarea sinodal-unitară a Bisericii Ortodoxe Române din toate provinciile românești sub conducerea Sfântului Sinod”⁶⁷.

Citează apoi din Nicolae Iorga, Ion Agârbiceanu și Alexandru Vlahuță⁶⁸.

Deși citarea președintelui Nicolae Ceaușescu nu lipsește de pe ultima

⁶⁰ Alexandru M. IONIȚĂ, „Marea Unire de la 1 Decembrie 1918. 70 de ani de la făurirea statului național unitar”, *Biserica Ortodoxă Română*, CVI (1988), 11-12, pp. 124-137.

⁶¹ A.M. IONIȚĂ, „Marea Unire de la 1 Decembrie 1918...” p. 124.

⁶² A.M. IONIȚĂ, „Marea Unire de la 1 Decembrie 1918...” pp. 125-126.

⁶³ A.M. IONIȚĂ, „Marea Unire de la 1 Decembrie 1918...” pp. 125-126.

⁶⁴ A.M. IONIȚĂ, „Marea Unire de la 1 Decembrie 1918...” p. 129.

⁶⁵ A.M. IONIȚĂ, „Marea Unire de la 1 Decembrie 1918...” p. 131.

⁶⁶ A.M. IONIȚĂ, „Marea Unire de la 1 Decembrie 1918...” p. 131.

⁶⁷ A.M. IONIȚĂ, „Marea Unire de la 1 Decembrie 1918...” p. 135.

⁶⁸ A.M. IONIȚĂ, „Marea Unire de la 1 Decembrie 1918...” p. 136. Ceea ce ne surprinde este faptul că lucrările citate sunt din perioada interbelică, care au reușit să se strecoare fără a fi observate prin filtrul ascuțit al cenzurii comuniste.

pagină a articolului⁶⁹, fragment introdus, probabil, pentru a putea trece de cenzura comunistă, cu toate acestea textul se încheie cu un fragment ce aparține lui Nicolae Iorga, semn care poate fi interpretat altfel decât în cheia apropierei momentului eliberării de sub jugul comunist.

***

Ultimul text analizat îi aparține preotului profesor Ioan Leb, care vorbește despre „O relatare mai puțin cunoscută despre Marea Adunare Națională de la Alba Iulia. 1 Decembrie 1918”⁷⁰.

Autorul descrie mărturia jurnalistului sas Dr. Wilhelm Klein, care era „trimisul special al ziarului sibian «Siebenbürgisch-Deutsches Tageblatt»”⁷¹, iar după ce s-a întors de la Alba Iulia, „a întocmit un raport asupra lucrărilor Adunării și l-a publicat pe întreaga pagină întâi a numărului din 3 decembrie 1918 al acestui ziar”⁷².

Acesta face traducerea din limba germană în limba română a articolului scris de Dr. Wilhelm Klein, intitulat *Die Rumänische Nationalversammlung in Karlsburg*, din mai multe considerente, în primul rând pentru faptul că „nu a fost semnalat nici de studiile speciale, nici de cărțile mai întinse dedicate acestui eveniment”⁷³, și pentru „relatarea obiectivă, spiritul fin de observație și redarea autentică a atmosferei ce domnea la Alba Iulia”⁷⁴.

Autorul recunoaște că, pe lângă traducerea textului, a contribuit „cu unele note pe care am socotit necesar să le adăugăm”⁷⁵. Ca dovadă stau în acest sens cele 18 note de subsol⁷⁶, unde sunt explicații generoase ale textului scris de jurnalistul sas.

Acest articol, care nu prezintă nici un semn al imixtiunii politice prin cenzura comunistă, ne demonstrează încă o dată că „zorii libertății erau aproape”.

Concluzii

Tema Marii Uniri de la Alba Iulia din ziua de 1 decembrie 1918 a suscitat interesul unor teologi ortodocși, care au publicat diferite articole și studii în acest sens. În revista *Biserica Ortodoxă Română* au apărut mai multe articole și studii

⁶⁹ A.M. IONIȚĂ, „Marea Unire de la 1 Decembrie 1918...”, p. 137.

⁷⁰ Ioan LEB, „O relatare mai puțin cunoscută despre Marea Adunare Națională de la Alba Iulia. 1 Decembrie 1918”, *Biserica Ortodoxă Română*, CVI (1988), 11-12, pp. 138-142.

⁷¹ I. LEB, „O relatare mai puțin cunoscută...”, p. 138.

⁷² I. LEB, „O relatare mai puțin cunoscută...”, p. 138.

⁷³ I. LEB, „O relatare mai puțin cunoscută...”, p. 138.

⁷⁴ I. LEB, „O relatare mai puțin cunoscută...”, p. 138.

⁷⁵ I. LEB, „O relatare mai puțin cunoscută...”, p. 138.

⁷⁶ Este vorba despre notele 3-19, de la pp. 139-142.

având ca subiect Marea Unire de la 1918 sau reîntregirea Bisericii Ortodoxe Române de la 1948.

De remarcat este perspectiva ortodoxă asupra acestui subiect, care a fost abordat de teologi și clerici, precum: Nicolae Mladin, Șt. Lupșa, Mircea Păcurariu, Mitropolitul Nestor al Olteniei, Episcopul vicar patriarhal Nifon Ploieșteanul, Alexandru M. Ioniță, Ioan Leb ș.a.

Apar și articole anonime, poate neasumate de vreun autor anume, sub semnătura *Redacției*. Putem bănuși că ar fi vorba despre redactorul revistei, însă aceasta reprezintă doar o ipoteză.

Cert este că din analiza celor 12 texte pe care le-am ales reiese, în mod clar, faptul că Marea Unire de la 1918 a fost un eveniment major pentru poporul român, care nu s-ar fi realizat și fără contribuția importantă a Bisericii Ortodoxe Române, prin clerul și ierarhii ei.

Un lucru important este acela că cenzura comunistă – exercitată fie prin cenzorii Direcției Generale a Presei și Tipăriturilor și/sau ai Ministerului/Departamentului Cultelor – nu a ocolit aceste texte, „sugerând” (sic!), acolo unde era necesar, introducerea de elemente ideologice comuniste specifice epocii respective.

Un alt lucru la fel de important pe care l-am mai observat din analiza textelor este acela că prezența limbajului de lemn puternic ideologizant se diminuează cu trecerea anilor, ajungând ca la finalul anilor '80, în 1988, acesta să dispară aproape complet. Să fie, oare, doar o simplă coincidență? Sau unii aveau informații precise ori intuiția că „zorii libertății nu erau departe”, și că jugul comunist avea să dispară la revoluția din decembrie 1989?

În orice caz, textele respective trebuie privite doar în contextul istorico-politic în care au fost scrise, mesajul central al acestora fiind clar: Biserica Ortodoxă Română a avut un rol decisiv în crearea statului unitar România, la 1 decembrie 1918.